

بررسی قانون خاص استخدامی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۴.....	روند قانونی.....
۱۱.....	وضعیت کنونی.....
۱۳.....	پیامدها.....
۱۴.....	جمع بندی.....
۱۶.....	پیشنهادها.....
۱۷.....	منابع و مآخذ.....

بررسی قانون خاص استخدامی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی

چکیده

با تصویب مجلس شورای اسلامی و موافقت آن با تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی در سال ۱۳۷۰ روند پیشرفت در حوزه‌های مختلف آموزش و پرورش استثنایی به لحاظ کمی و کیفی دستخوش تغییر شد. در این دوره کارکنان آموزشی، پرورشی، توانبخشی و اداری شاغل در این حوزه علاوه بر برخورداری از مزایای سختی کار که از قبل به نوعی بهره‌مند بودند، از فوق‌العاده استثنایی و مزایای بازنشستگی خاص در پرتو قانون خاص بهره‌مند گردیدند. اجرای قانون خاص برای این گروه از کارکنان دولت با تصویب و اجرای قانون خدمات کشوری به استناد ماده (۱۲۷) آن، متوقف شد.

این کارکنان در راستای اجرای تبصره «۵» ماده واحده قانون تشکیل سازمان و بندهای «۲» و «۳» ماده (۶) اساسنامه، مشمول محاسبه پنج سال خدمت به ۶ سال از هر لحاظ از جمله بازنشستگی گردیدند؛ به‌علاوه با تصویب هیئت دولت از مزایای فوق‌العاده استثنایی نیز برخوردار بودند که با اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری از ۱۳۸۸/۱/۱ از این مزایا محروم شدند. در وضع کنونی، تعداد کل نیروی شاغل این حوزه که

۱۹۸۴۴ نفر می‌باشند، از مزایای مذکور محروم گردیدند، پیامد این معضل، کاهش انگیزه شغلی کارکنان و احتمال جابجایی آنها به آموزش و پرورش عادی خواهد بود. این گزارش، برای حل مشکل پیش آمده، موضوع اصلاحیه ماده (۶۸) و فصل ۱۵ و یا طرح استفساریه بند «۳» ماده (۶۸) را پیشنهاد داده است.

مقدمه

آموزش و پرورش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی در ایران در سال ۱۲۲۹ هجری شمسی در تبریز در مدرسه‌ای به نام مموریان که توسط تعدادی میسونر آمریکایی اداره می‌شد، با جذب پنج نفر دانش‌آموز نابینا توسط شخصی به نام ارنست کریستوفل آلمانی، آغاز گردید که در سال ۱۳۰۵ به مجوز تأسیس مدرسه نابینایان، در تبریز منتهی شد. به سال ۱۳۰۳ جبار عسگرزاده، معروف به جبار باغچه‌بان، در کودکان باغچه اطفال با سه کودک ناشنوا کار آموزش و پرورش این گروه از کودکان را در تبریز، آغاز کرد. وی به سال ۱۳۱۲ اولین کلاس را در تهران در مطب یکی از پزشکان برای آموزش و پرورش کودکان ناشنوا به پا کرد. به سال ۱۳۳۶ با جداسازی کودکان عقب‌مانده ذهنی از بیماران روانی در بیمارستان امین‌آباد، با اختصاص محل جداگانه برای آنها، آموزش کودکان عقب‌مانده ذهنی آغاز شد.

در سال ۱۳۴۷ با تشکیل دفتر آموزش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی در معاونت آموزشی وزارت آموزش و پرورش، کار آموزش و پرورش کودکان

استثنایی به صورتی منسجم‌تر و با برنامه‌ریزی برای گروه‌های مختلف استثنایی همانند ناشنوا، نابینا، عقب‌مانده ذهنی، ناسازگار و معلولین جسمی پی گرفته شد. این روند با تصویب مجلس شورای اسلامی به سال ۱۳۷۰ به تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی منتهی شد.

با تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی در کشور روند پیشرفت در حوزه‌های مختلف آموزش و پرورش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی به لحاظ کمی و کیفی دستخوش تغییر شد. امکان تحقیق و تألیف منابع عمومی، درسی و کمک درسی، توسعه فضای آموزشی و توانبخشی، جذب و تربیت و نگهداری نیروی انسانی آموزشی، پرورشی، توانبخشی، ساختار سازمانی به‌طور نسبی کارآمدتر در سطح ملی و استانی، تدارک تجهیزات مناسب، برنامه‌ریزی برای مداخله زودهنگام، از جمله تحولات در این دوره است. در این دوره، کارکنان آموزشی، پرورشی، توانبخشی و اداری شاغل در این حوزه، علاوه بر برخورداری از مزایای سختی کار که از قبل به نوعی بهره‌مند بودند، از فوق‌العاده استثنایی و مزایای بازنشستگی خاص، در پرتو قانون خاص، بهره‌مند شدند.

با تصویب و اجرای قانون خدمات کشوری اجرای قوانین و مقررات خاص کارکنان سازمان آموزش و پرورش استثنایی به استناد ماده (۱۲۷) آن که کلیه قوانین و مقررات خاص بجز قانون بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت، مغایر با قانون خدمات کشوری را از تاریخ اجرای قانون، لغو کرده است، متوقف شد. این امر منجر به اعتراض کارکنان آموزش و پرورش استثنایی شده است. این گزارش به بررسی

ابعاد مختلف این معضل می‌پردازد. برخورداری کارکنان آموزش و پرورش استثنایی از مزایای سختی کار، فوق‌العاده استثنایی و سنوات ارفاقی برای بازنشستگی به استناد شرایط سخت و زیان‌آور کار با کودکان و دانش‌آموزان استثنایی در این مشاغل است. روند قانونی تصویب مزایای کارکنان سازمان مذکور و قانون مدیریت خدمات کشوری در بخش اول گزارش ارائه شده است. در بخش دوم اثر قانون مدیریت خدمات کشوری، در حوزه اجرا (شامل ابهامات ایجاد شده) برای کارکنان سازمان ارائه شده است. در بخش سوم به اجمال آثار تداوم روند موجود ذکر شده است و در بخش چهارم سازوکارهای پیشنهادی برای رفع معضل طرح شده در گزارش ارائه گردیده است.

روند قانونی

مزایای خاص کارکنان و معلمان، کودکان و دانش‌آموزان استثنایی ریشه‌ای طولانی دارد، لکن تصویب قانونی این مزایا به قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی مصوب ۱۳۶۹/۹/۲۱ مجلس شورای اسلامی برمی‌گردد که به تاریخ ۱۳۶۹/۱۰/۵ به تأیید شورای نگهبان رسید. قانون مذکور مشتمل بر ماده واحده و ۶ تبصره است. براساس ماده واحده این قانون با توجه به اهمیت ویژگی‌های توانبخشی، تعلیم و تربیت کودکان و دانش‌آموزان استثنایی اعم از نابینایان، نیمه‌بینایان، ناشنوایان، نیمه‌ناشنوایان، عقب‌ماندگان ذهنی و ناسازگار عاطفی، معلولین جسمی و حرکتی و چندمعلولیتی، مؤسسه دولتی به نام «سازمان آموزش و پرورش استثنایی»

تشکیل می‌شود. رئیس سازمان معاون وزیر آموزش و پرورش خواهد بود. به استناد تبصره «۵» این قانون، پنج سال خدمت دولتی رضایت‌بخش در سازمان از هر نظر از جمله بازنشستگی، ۶ سال محسوب می‌شود. به استناد تبصره «۳» این قانون وزارت آموزش و پرورش موظف است اساسنامه سازمان مشتمل بر اهداف، وظایف، شورا، تشکیلات و منابع مالی و همچنین امتیازات لازم جهت جذب و نگهداری نیروهای تخصصی مورد نیاز (نظیر فوق‌العاده شغل و ساعات تدریس متناسب با صعوبت شغل) را ظرف دو ماه تهیه و جهت تصویب به کمیسیون آموزش و پرورش مجلس شورای اسلامی تقدیم کند. اساسنامه سازمان آموزش و پرورش استثنایی، به تاریخ ۱۳۷۰/۵/۲۹ به تصویب کمیسیون آموزش و پرورش مجلس شورای اسلامی رسید که تاریخ ۱۳۷۰/۶/۲۴ به تأیید شورای نگهبان رسیده است و این اساسنامه، مشتمل بر چهارده ماده و چهار تبصره، متضمن سه فصل کلیات، ارکان و سایر مقررات و دربرگیرنده اهداف، وظایف اعضا، وظایف شورا، وظایف و اختیارات رئیس، اعتبارات، درآمدها و اموال می‌باشد.

در راستای اجرای تبصره «۳» قانون مذکور در بند «۲» ماده (۶) اساسنامه موضوع وظایف شورای سازمان آمده است که تصویب مقررات خاص استخدامی سازمان که توسط رئیس سازمان و با هماهنگی سازمان امور اداری و استخدامی کشور تهیه می‌شود، به‌عهده این شورا است. همچنین در راستای اجرای تبصره «۵» قانون مذکور، در اساسنامه مصوب در بند «۳» ماده (۶) موضوع وظایف شورای سازمان آمده است که تصویب ضوابط مربوط به اجرای تبصره «۵» ماده واحده

قانون تشکیل سازمان که توسط رئیس سازمان پیشنهاد می‌گردد به‌عهدده این شورا است.

شورای سازمان آموزش و پرورش استثنایی به استناد بند «۲» ماده (۶) موضوع وظایف شورای سازمان مندرج اساسنامه آن سازمان در راستای اجرای تبصره «۵» ماده واحده قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی، آیین‌نامه خاص استخدامی آموزش و پرورش استثنایی را در دوازدهمین جلسه مورخ ۱۳۷۵/۱۰/۲۹ برای اجرا از تاریخ ۱۳۷۶/۱/۱ مشتمل بر ۶۴ ماده و ۳۲ تبصره به تصویب رساند. براساس ماده (۵۳) این آیین‌نامه هر پنج سال خدمت در آموزش و پرورش استثنایی از لحاظ بازنشستگی، از کارافتادگی، وظیفه و وراثت ۶ سال محسوب می‌گردد. همچنین براساس تبصره ماده (۴۸) همین آیین‌نامه هر پنج سال سابقه خدمت تمام‌وقت در آموزش و پرورش استثنایی در مرحله تطبیق از نظر گروه، بازنشستگی، از کارافتادگی و وظیفه ۶ سال محاسبه می‌شود. این شورا در جلسه بیست‌وسوم مورخ ۱۳۸۶/۸/۲۹ در اجرای بند «۳» ماده (۶) و همچنین در خصوص نحوه اجرای تبصره «۵» ماده واحده سازمان آموزش و پرورش استثنایی، طی مصوبه‌ای با هفت ماده و دو تبصره، نحوه محاسبه ۵ سال به ۶ سال را به اعمال ضریب ۱/۲ به هر سال فعالیت، تصویب کرد.

همچنین هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۱/۱۴ بنا به پیشنهاد شماره ۲۰۳۷۴/ش - ۱۰۵/۲۴۶۹ مورخ ۱۳۸۰/۳/۱۲ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد ماده (۶) قانون نظام هماهنگ پرداخت تصویب نمود که مصوبه شماره

۱۰۳/۱/۹۵۷ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۵ شورای آموزش و پرورش استثنایی درخصوص برقراری فوق‌العاده استثنایی کارکنان تمام‌وقت واحدهای آموزشی سازمان آموزش و پرورش استثنایی حداکثر به میزان ۳۰ درصد حقوق (حقوق مبنا و افزایش سنواتی) تنفیذ می‌شود. این تصویب‌نامه با شماره ۵۱۰۷/ت/۲۴۷۲۲ ه مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۴ به ثبت رسید. به‌علاوه هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۲/۷ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۱/۲۰۳۱۷۶ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۲ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد ماده (۶) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب سال ۱۳۷۰ تصویب نمود که در تصویب‌نامه شماره ۵۱۰۷/ت/۲۴۷۲۲ ه مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۴ عبارت «و کادر ستادی و اداری حداکثر به میزان ۲۰ درصد» قبل از عبارت «تنفیذ می‌شود»، اضافه شد. بر این اساس فوق‌العاده استثنایی برای مشاغل مختلف آموزش و پرورش استثنایی متفاوت و حداکثر با ۳۰ درصد حقوق (حقوق مبنا و افزایش سنواتی) تعریف شده بود.

براساس مصوبات مذکور تا تصویب و اجرای قانون خدمات کشوری کارکنان آموزش و پرورش استثنایی از مزایای سختی کار، فوق‌العاده استثنایی و سنوات ارفاقی - هر سال کار به ۱/۲ سال - برخوردار بودند.

در بررسی روند قانونی در برخورداری شاغلین آموزش و پرورش استثنایی از مزایای مشاغل سخت و زیان‌آور خارج از ظرفیت قانون ماده واحده تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی و اساسنامه آن مصوب مجلس شورای اسلامی شورای اسلامی، قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و

معلولین عادی و مشاغل سخت و زیان‌آور، مشتمل بر یک ماده واحده و چهار تبصره مصوب ۱۳۶۷/۹/۱ مجلس شورای اسلامی که در تاریخ ۱۳۶۷/۹/۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است و اصلاحیه‌های بعدی آن، قانون اصلاحیه قانون مذکور، مشتمل بر ماده واحده با سه بند، مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱ که در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۲۲ به تأیید شورای نگهبان رسیده است و اصلاحیه بعدی تسری قانون مذکور به جانبازان و آزادگان انقلاب و جنگ تحمیلی و معلولین عادی نیروهای نظامی و انتظامی و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مشتمل بر یک ماده واحده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۰ مجلس شورای اسلامی که در تاریخ ۱۳۸۷/۲/۱۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است و همچنین ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب سال ۱۳۵۴ مجلس شورای ملی، نیز قابل بررسی است.

در بررسی محتوای قوانین مذکور مربوط به بازنشستگی زودهنگام، در محتوای سه قانون مربوط به نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین سخت و زیان‌آور و اصلاحیه بعدی آن، تنها تبصره «۳» قانون مذکور مصوب سال ۱۳۶۷، به موضوع شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور می‌پردازد که براساس آن شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور که وظایف مربوط به شغل آنان باعث بروز ناراحتی‌های جسمی و روحی می‌گردد، می‌توانند با داشتن حداقل ۲۰ سال سابقه خدمت براساس درخواست کتبی خود با حداکثر پنج سال ارفاق بازنشسته شوند. براساس آیین‌نامه اجرایی با عنایت به اینکه شاغلین آموزش و پرورش استثنایی به‌عنوان مشاغل سخت و زیان‌آور تعریف نشده‌اند و در چارچوب

قانون خاص استخدامی از مزایای ارفاق در بازنشستگی بهره‌مند بودند، نمی‌توان به استناد این قوانین، به رفع معضل ایجاد شده استناد و اقدام کرد.

به‌علاوه، ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب سال ۱۳۵۴ که به بازنشستگی افراد با حداقل ۲۰ سال متوالی و یا ۲۵ سال متناوب اشتغال در کارهای سخت و زیان‌آور با پرداخت حق بیمه مذکور به سازمان در هر مورد، تقاضای مستمری بازنشستگی کنند، نیز با عنایت به اینکه کارکنان آموزش و پرورش استثنایی مشمول قانون تأمین اجتماعی نمی‌باشند، به استناد این قانون نیز راهی برای عبور از معضل پیش‌آمده برای احیای سنوات ارفاقی این کارکنان نمی‌توان بنا کرد.

در روند قانونی بررسی برخورداری کارکنان آموزش و پرورش استثنایی کشور از مزایای سختی کار، فوق‌العاده استثنایی و سنوات ارفاقی در بازنشستگی آخرین قانون مورد بررسی قانون خدمات کشوری مصوب اجرای آزمایشی به مدت پنج سال مورخ ۱۳۸۶/۷/۸ مجلس شورای اسلامی است که در تاریخ ۱۳۸۶/۷/۱۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

براساس ماده (۱۲۷) این قانون، کلیه قوانین و مقررات عام و خاص به‌جز بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت مصوب ۱۳۸۶/۶/۵ مجلس شورای اسلامی مغایر با این قانون از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون لغو می‌گردد. براساس این آیین‌نامه خاص استخدامی آموزش و پرورش استثنایی مصوب جلسه ۱۲ شورای سازمان آموزش و پرورش استثنایی مورخ ۱۳۷۵/۱۰/۲۹ در مواردی که با این قانون مغایر است، لغو می‌گردد. براساس این، اجرای تبصره «۵» قانون تشکیل سازمان و

اجرای بندهای «۲» و «۳» ماده (۶) وظایف شورای سازمان، مصوب مجلس شورای اسلامی به ترتیب به تاریخ‌های ۱۳۶۹/۹/۲۱ و ۱۳۶۹/۹/۲۱، در ابهام قرار می‌گیرد.

قانون مدیریت خدمات کشوری در فصل دهم که به حقوق و مزایا اختصاص دارد، در ماده (۶۸) فوق‌العاده‌هایی تعریف می‌کند. فوق‌العاده مناطق کمتر توسعه‌یافته، فوق‌العاده ایثارگری، فوق‌العاده سختی کار و کار محیط‌های غیرمتعارف، فوق‌العاده شغل برای مشاغل تخصصی، فوق‌العاده ویژه در موارد خاص موارد مذکور به ترتیب و در بندهای «۱»، «۲»، «۳»، «۴»، «۵» و «۱۰» ماده (۶۸) است. به استناد بند «۳» ماده مذکور، فوق‌العاده سختی کار و کار در محیط‌های غیرمتعارف نظیر کار با اشعه و مواد شیمیایی، کار با بیماران روانی و عفونی و در اورژانس و در بخش‌های سوختگی و مراقبت‌های ویژه بیمارستانی تا (۱۰۰۰) امتیاز و در مورد کار با مواد سمی، آتش‌زا و منفجره و کار در اعماق دریا، امتیاز یاد شده با تصویب هیئت وزیران تا سه برابر افزایش خواهد داشت. براساس تبصره ماده (۶۸)، فوق‌العاده این بند، مستمر تلقی می‌گردد. براساس این بند، امکان احیای مزایای سختی کار و فوق‌العاده استثنایی قابل بررسی است.

قانون مدیریت خدمات کشوری در تبصره «۱» ماده (۱۰۳) فصل سیزدهم مربوط به تأمین اجتماعی در موضوع بازنشستگی، سابقه و شرط سنی برای بازنشستگی متصدیان مشاغل سخت و زیان‌آور و جانبازان و معلولان را تا پنج سال کمتر، مقرر داشته است. با عنایت به تبصره این ماده اجرایی و با بلااثر بودن اجرای تبصره «۵» ماده واحده تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی، مبنی بر پنج سال خدمت

دولتی رضایت‌بخش در سازمان از هر نظر از جمله بازنشستگی، ۶ سال محسوب می‌گردد، با عنایت به ماده (۱۲۷) قانون مدیریت خدمات کشوری، محل بررسی دارد.

وضعیت کنونی

پس از اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری در آموزش و پرورش استثنایی از تاریخ ۱۳۸۸/۱/۱، اجرای بندهای مربوط به فوق‌العاده استثنایی و سنوات ارفاقی در بازنشستگی از آیین‌نامه خاص استخدامی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی متوقف شد. تا قبل از این تاریخ کلیه کارکنان آموزش و پرورش استثنایی اعم از کارکنان آموزشی و نیروهای توانبخشی و یا ستادی و اداری، علاوه بر مزایای سختی‌کار، از مزایای فوق‌العاده استثنایی بهره‌مند بودند که بعد از اجرای این قانون متوقف شد. به واقع از این پس، اجرای فوق‌العاده استثنایی مصوب‌های هیئت دولت به شماره ۵۱۰۷/ت/۲۴۷۲۲ هـ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۴ و شماره ۶۱۰۳ ت ۲۸۰۴۵ هـ مورخ ۱۳۸۲/۲/۱۳، متوقف شد.

به‌علاوه، تا این تاریخ مطابق آخرین مصوبه شورای سازمان آموزش و پرورش استثنایی مصوب جلسه ۲۱ به تاریخ ۱۳۸۶/۸/۲۹ از مزایای سنوات ارفاقی با نحوه محاسبه ضریب ۱/۲ برای هر سال، برخوردار بودند که پس از اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری، اجرای آن متوقف شد.

مطابق با بررسی‌ها، قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب سال ۱۳۶۷ و

اصلاحیه‌های بعدی مصوب سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۷ و همچنین ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی راهی برای احیای مزایای سنوات ارفاقی خدمت برای بازنشستگی زود هنگام برای کارکنان آموزش و پرورش استثنایی هموار نمی‌کند. به علاوه، قانون مدیریت خدمات کشوری نیز در فصل ۱۳ مربوط به تأمین اجتماعی، تسهیلات مربوط به بازنشستگی زود هنگام را برای مشاغل سخت و زیان‌آور و جانبازان و معلولان را در تبصره «۱» ماده (۱۰۳)، تداوم بخشیده است، لکن به دلیل اینکه مزایای این امر برای کارکنان آموزش و پرورش استثنایی از طریق قانون تشکیل سازمان مربوطه و قانون خاص استخدامی بنا شده بود، با لغو قانون خاص، مزایای گروه‌هایی از کارکنان دولت که از این مزایا، از طریق قانون خاص، برخوردار بودند، لغو گردید. به علاوه مزایای فوق‌العاده استثنایی نیز به مدد بند «۳» ماده (۶۷) مدیریت خدمات کشوری، تحت عنوان فوق‌العاده سختی کار، تاکنون از طریق دولت تصویب و اجرایی نشده است. با عنایت به اینکه فوق‌العاده استثنایی و یا فوق‌العاده کار با معلولین در ماده (۶۸)، ذکر نام نشده است، محتمل است با پیش‌بینی فوق‌العاده سختی کار به جای فوق‌العاده استثنایی، مزایای سختی کار حذف و یا در آن ادغام شود.

به طور خلاصه، قانون خاص استخدامی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی در راستای اجرای تبصره «۵» ماده واحده قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی و بندهای «۲» و «۳» ماده (۶) اساسنامه سازمان با تصریح ماده (۱۲۷) قانون مدیریت خدمات کشوری، لغو گردید. براساس آن کارکنان آموزش و پرورش استثنایی از مزایای فوق‌العاده استثنایی و سنوات ارفاقی برای بازنشستگی محروم

شدند. قانون مدیریت خدمات کشوری که در فصل ۱۵، سایر مقررات، موارد استثنای را اجرای این قانون مشخص نموده است، به حفظ مزایای این گروه از کارکنان اشاره‌ای نکرده است.

به لحاظ کمی وضعیت آمار کلان آموزش و پرورش استثنایی و نیروی انسانی شاغل، به شرح ذیل می‌باشد.

- تعداد آموزشگاه استثنایی مستقل و ضمیمه در کشور برابر با ۳۵۰۸ واحد می‌باشد،

- تعداد کودکان و دانش‌آموزان مدارس استثنایی مدارس کشور برابر با ۷۴۲۸۶ نفر است،

- تعداد دانش‌آموز دارای نیاز ویژه که به صورت تلفیقی - فراگیر در مدارس عادی مشغول به تحصیل می‌باشند، ۳۰۲۰۱ نفر است،

- تعداد کل نیروی انسانی شاغل برابر ۱۹۸۴۴ نفر است که از این تعداد ۵۸۰۸ نفر ستادی و اداری سازمان مرکزی، استان‌ها و مدارس هستند و تعداد ۷۶۹ نفر خدماتی هستند و تعداد کارآموزی و پرورشی و توانبخشی شاغل برابر با ۱۳۹۸۷ نفر است. این آمار مربوط به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ است.

پیامدها

با عنایت به اینکه کار در محیط آموزشی و پرورشی و توانبخشی کودکان و دانش‌آموزان استثنایی، صعوبت، دشواری‌ها، پیچیدگی‌ها، آثار جسمانی و روانی خاصی را به دنبال دارد، که برای بررسی خسارت ناشی از کار باید به داده‌های

پژوهشی ملی و بین‌المللی، استناد کرد در این گزارش در حد مختصر، می‌توان به مهمترین آثار حذف مزایای مذکور به شرح ذیل اشاره نمود:

۱. کاهش انگیزه شغلی در کارکنان آموزش و پرورش استثنایی،

۲. شتاب گرفتن میزان جابجایی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی به آموزش

و پرورش عادی.

جمع‌بندی

آموزش و پرورش استثنایی در ایران طی ۹ دهه فعالیت برای گروه‌های مختلف کودکان و دانش‌آموزان خاص به سال ۱۳۴۷ با تشکیل دفتر آموزش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی در معاونت آموزشی وزارت آموزش و پرورش با برنامه‌ریزی منظم‌تر به ارائه خدمات به آنها پرداخت. در سال ۱۳۶۹ با تصویب ماده واحده «قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی و در سال ۱۳۷۰ با تصویب اساسنامه آن سازمان، روند رو به رشدی در ارائه خدمات آموزشی و پرورشی و توانبخشی در حیطه پژوهش، تدوین کتب درسی، کمک‌درسی و علمی، توسعه فضای آموزشی و توانبخشی، جذب و آموزش و نگهداری نیروی انسانی، فراهم آمد.

در اجرای تبصره «۵» ماده واحده و بندهای «۲» و «۳» ماده (۶) اساسنامه آیین‌نامه خاص استخدامی آموزش و پرورش و توانبخشی تدوین گردید. به استناد این آیین‌نامه زمینه اجرای تبصره «۵» ماده واحده مبتنی بر محاسبه ۵ سال خدمت به ۶ سال از هر لحاظ از جمله بازنشستگی، فراهم آمد. با تصویب هیئت دولت، علاوه بر مزایای سختی کار،

مزایای فوق‌العاده استثنایی تا حداکثر ۳۰ درصد برای کارکنان این سازمان به تصویب رسید. مزایای سنوات ارفاقی در بازنشستگی با ضریب ۱/۲ برای هر سال و فوق‌العاده استثنایی برای کارکنان این سازمان تا تاریخ اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری ۱۳۸۸/۱/۱، برقرار بود، لکن از این تاریخ به استناد ماده (۱۲۷) این قانون که کلیه قوانین و مقررات عام و خاص بجز قانون بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت مصوب ۱۳۸۶/۶/۵ مغایر با این قانون از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون لغو شد، مزایای مذکور برای کارکنان آموزش و پرورش استثنایی متوقف گردید.

بررسی سایر قوانین مربوط به مشاغل سخت و زیان‌آور، از جمله قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب سال ۱۳۶۹ و اصلاحیه‌های بعدی مصوب سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۷ مجلس شورای اسلامی و همچنین ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب سال ۱۳۵۴ مجلس شورای ملی، نشان می‌دهد که از این محمل راهی برای اعاده سنوات ارفاقی بازنشستگی مشاغلین آموزش و پرورش استثنایی، حاصل نمی‌شود. این مشکل از طریق بررسی و اجرای مواد ذیربط قانون مدیریت خدمات کشوری نیز قابل رفع نمی‌باشد.

به‌علاوه مزایای فوق‌العاده استثنایی با عنوان مشخص در ماده (۶۷) قانون مدیریت خدمات کشوری، وجود ندارد و از طریق بند «۳» ماده (۶۷) این قانون، مربوط به فوق‌العاده سختی کار نیز تاکنون با تصویب دولت زمینه‌ای برای اعاده این مزایا،

فراهم نشده است. با اعاده این حق از طریق این بند نیز بیم آن می‌رود با تعریف احتمالی فوق‌العاده سختی کار، مزایای سختی کار موجود حذف شود. با تداوم این وضع مبنی بر قطع سنوات ارفاقی بازنشستگی و مزایای فوق‌العاده استثنایی، بیم آن می‌رود شاهد پیامد کاهش انگیزه شغلی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی بوده و انتقال و جابجایی این کارکنان از آموزش و پرورش استثنایی به آموزش و پرورش عادی از شتاب بیشتری برخوردار شود.

پیشنهادها

با توجه به مشکل به‌وجود آمده برای کارکنان آموزش و پرورش استثنایی کشور از تاریخ ۱۳۸۸/۱/۱ مبنی بر قطع سنوات ارفاقی بازنشستگی و مزایای فوق‌العاده سختی کار و با عنایت به بررسی ظرفیت‌های قانونی موجود از یک طرف و ضروری بودن برخورداری این گروه از شاغلین دولت از مزایای مشاغل سخت و زیان‌آور، راه‌حل‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. **پیشنهاد اصلاحیه:** می‌توان اصلاحیه ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری جهت افزودن «فوق‌العاده استثنایی» برای کارکنان آموزش و پرورش استثنایی و اصلاحیه فصل ۱۵، این قانون را فراهم کرد.
۲. با عنایت به اینکه، قانون ماده واحده سازمان آموزش و پرورش استثنایی، مصوب سال ۱۳۶۹ است و در طی این مدت تحولاتی نظری و علمی در حوزه آموزش و پرورش استثنایی و آموزش و پرورش فراگیر و تلفیقی، حاصل شده است و

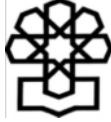

همچنین با عنایت به اینکه، علاوه بر اینکه تبصره «۵» ماده واحده و بندهای «۲» و «۳» ماده (۶) اساسنامه مصوب مجلس شورای اسلامی محترم هم‌اکنون اجرا نمی‌شود، اجرای بندهای «۲» و «۴»، ماده واحده نیز به‌طور عملی دارای دشواری اجرایی اساسی است، می‌توان پیشنهاد اصلاح قانون موجود را در قالب «تشکیل سازمان آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه‌ای» ارائه داد. این جایگزین، می‌تواند مبتنی بر مفاد بند «۵» ماده (۱۹) قانون برنامه پنجم باشد.

۳. به‌جای فوق‌العاده استثنایی، مزایای فوق‌العاده سختی کار کارکنان آموزش و پرورش استثنایی به استناد بند «۳» ماده (۶۸) قانون مذکور با تصویب هیئت وزیران قابل پرداخت است که برای این سازمان قابل پرداخت خواهد بود که جبران خدمات آنان را فراهم نماید. در هر حال استفاده از ظرفیت‌های قانونی فعلی قانون مدیریت خدمات کشوری به نحو کامل طریق سهم‌الوصول‌تری تا اصلاح قانون خواهد بود.

منابع و مآخذ

۱. امیدوار، احمد و علی‌اصغر کاکوجویباری. سیر تاریخی آموزش و پرورش استثنایی در ایران. تهران، پژوهشکده کودکان استثنایی، ۱۳۷۸.
۲. میکانی، عباس. آشنایی با آموزش و پرورش استثنایی در ایران، تهران، دفتر آموزش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی، ۱۳۷۰.
۳. اساسنامه سازمان آموزش و پرورش استثنایی.
۴. آیین‌نامه خاص استخدامی آموزش و پرورش استثنایی.
۵. قانون مدیریت خدمات کشوری.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۰۰۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی قانون خاص استخدامی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه آموزش و پرورش)

تهیه و تدوین: علی اصغر کاکوجویباری

ناظر علمی: علی اخوان بهبهانی

همکار: بابک سلطانزاده

مقتضی: حسین امیری خامکانی (نماینده زرنند و کوهبنان در مجلس شورای اسلامی)

ویراستار ادبی: فرزاد جعفری

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۸/۱